

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Башурин Наталії Ярославівни на тему: «Науково-технічна інформація як об'єкт цивільних правовідносин», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету. В сучасних умовах перелік об'єктів цивільних прав, а також перелік об'єктів права інтелектуальної власності постійно потребує вдосконалення, враховуючи появу нових видів діяльності, нових договірних конструкцій, діджиталізації, можливості реалізовувати ту чи іншу діяльність дистанційно тощо. Інформація є одним із тих об'єктів, що мають комплексний характер, здатність трансформуватися і набувати абсолютно різноманітних форм і характеристик, залежно від яких і здійснюється правове регулювання відносин, котрі виникають з приводу неї.

В умовах стрімкого розвитку сучасного інформаційного суспільства в межах науково-технічного прогресу можемо стверджувати, що науково-технічна інформація є результатом впровадження новітніх технологій, інноваційних методів роботи, творчої, винахідницької праці, науково-технічної діяльності. Саме тому цей вид інформації не може підлягати правовому регулюванню лише з боку інформаційного права і розглядатися у вузькому розумінні.

Володіючи певними характеристиками оригінальності і новизни, науково-технічна інформація може набувати ознак об'єкта авторського або патентного права. Відповідно існує необхідність, перш за все, на теоретичному рівні визначити місце науково-технічної інформації серед об'єктів інформаційного, цивільного права та права інтелектуальної власності, розмежувати їх. Адже сьогодні науково-технічна інформація, будучи об'єктом комплексним і складним, може підлягати як правовому регулюванню з боку інформаційного законодавства, так і цивільного, а зокрема – законодавства в галузі права інтелектуальної власності.

Оскільки науково-технічна інформація, порівняно з іншими видами інформації, має свою специфіку, необхідним є з'ясування історії її правового регулювання, правової природи, змісту, спеціальних ознак, що вирізняють її з-поміж інших видів інформації тощо.

Також на сьогодні науково-технічна інформація у вигляді інформаційного продукту чи послуги стала доволі поширеним предметом різноманітних договорів. Це зумовлює потребу глибокого теоретичного дослідження системи відповідних договорів, їх ознак, видів та специфіки.

Враховуючи те, що нині в Україні інформаційна безпека і реалізація прав на науково-технічну інформацію не знаходиться на достатньо високому рівні на практиці, є сенс дослідити існуючий механізм захисту права на науково-технічну інформацію, судову практику щодо такого захисту, визначити основні недоліки і виділити напрямки удосконалення способів захисту прав на науково-технічну інформацію.

В українській правовій науці відсутні комплексні дослідження науково-технічної інформації як об'єкта цивільних правовідносин, однак є ряд кандидатських дисертаційних досліджень щодо поняття і видів інформації загалом: Кохановська О.В. «Цивільно-правові аспекти регулювання відносин у сфері використання інформаційних систем» (1998 р.), Петров Є.В. «Інформація як об'єкт цивільно-

правових відносин» (2003 р.), Нестеренко О.В. «Право на доступ до інформації в Україні: конституційно-правовий аспект» (2008 р.), Марценюк О.Г. «Теоретико-методологічні засади інформаційного права України: реалізація права на інформацію» (2009 р.), Водяхін С.А. «Документи як об'єкти цивільних прав» (2012 р.), Політанський В.С. «Право на інформацію як фундаментальне право людини» (2016 р.), Терещенко Х.Я. «Інформація як об'єкт цивільних правовідносин у сфері медичного обслуговування» (2019 р.). Окремо потрібно виділити докторську дисертацію Кохановської О.В. «Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні» (2006 р.).

Науковий фундамент дослідження також складають роботи вчених, присвячені вивченню особливостей об'єкта цивільного права, договірному праву, речового права, інформації як правового явища загалом, поняттю науково-технічної інформації, а також поняттю та способам захисту інформації, а саме: Белякова К.І., Брижко В.М., Кулініч О.О., Васильєвої В.А., Зозуляк О.І., Харитонові О.І., Коссака В.М., Гейнц Р.М., Коструби А.В., Зінича Л.В., Дідух А.Г., Ясечко С.В., Тихомирова О.О., Мазіної О.О., Йоффе О.С., Лапач О.В., Магазинер Я.М., Шимон С.І., Толстого Ю.К., Харитонova Є.О., Щербини В.С., Яворської О.С., Шишки Р.Б., Стефанчука Р.О., Спасибо-Фатєєвої І.Б., Кормича Б.А., Кодинця А.О., Гоголя Б.М. та інших. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» від 27.12.2016 року (протокол №12) й уточнена Вченою радою Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» від 27.06.2017 року (протокол №7). Дисертаційна робота виконана на кафедрі цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту в межах науково-дослідної роботи на тему «Правові проблеми здійснення майнових та особистих немайнових прав в умовах ринкової економіки» (номер державної реєстрації 0110U001557).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації на основі всебічного аналізу загальнотеоретичних і спеціальних напрацювань правової науки України, законодавства України, судової практики вперше проведено комплексне дослідження науково-технічної інформації як об'єкта цивільних правовідносин.

Рівень наукової новизни отриманих результатів конкретизується в таких положеннях, висновках і пропозиціях, які виносяться на захист:

уперше:

1) обґрунтовано, що НТІ може містити ознаки об'єкта права інтелектуальної власності основного чи допоміжного характеру, що впливає на підбір законодавчих норм, які слід застосовувати у відносинах щодо НТІ (інформаційне законодавство, законодавство у сфері інтелектуальної власності або ж комплексно);

2) доведено, що НТІ входить до структури науково-технічного ресурсу, зберігаючи при цьому самостійне значення як об'єкт цивільного права;

3) авторський підхід стосовно групування договорів щодо НТІ за критерієм значення у них НТІ на такі: 1) договори щодо НТІ, у яких вона відіграє основне значення (договори на проведення інформаційних та патентних пошуків); 2) договори щодо НТІ, в яких вона носить допоміжний характер;

4) визначено перелік договорів щодо НТІ, в яких вона носить допоміжний характер, а саме: 1) ліцензійний договір та договір про передання прав, якщо НТІ

містить ознаки об'єкта права інтелектуальної власності; 2) договори щодо використання і розпорядження об'єктом ноу-хау (в тому числі договір комерційної концесії та договір трансферу технологій), якщо НТІ містить ознаки ноу-хау чи комерційної таємниці; 3) договори на виконання НДДКР, якщо НТІ отримується у процесі науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної діяльності;

5) висловлено авторський підхід щодо проблематики юрисдикції у спорах щодо захисту прав на НТІ, а саме: а) цивільна юрисдикція, критерієм визначення якої виступає суб'єктний склад та наявність спору про цивільне інформаційне право; б) господарська юрисдикція, у разі якщо НТІ є особистим немайновим благом юридичних осіб; в) адміністративна юрисдикція, у разі, якщо позов поданий до суб'єкта владних повноважень та в своїй основі містить вимогу публічно-правового характеру (при цьому вимога приватноправового характеру у цьому обумовлює вирішення спору за правилами цивільного судочинства); г) юрисдикція Вищого суду з питань інтелектуальної власності у разі, якщо НТІ має ознаки об'єкта права інтелектуальної власності;

удосконалено:

6) перелік цивільно-правових критеріїв поділу НТІ на види, а саме: 1) правовий режим доступу до такої інформації; 2) вид науково-технічної діяльності, результатом якої є така інформація; 3) спосіб передачі прав на НТІ; 4) оборотоздатність НТІ; 5) момент виникнення права на НТІ;

7) поняття «інформаційний ресурс» як самостійний об'єкт інформаційних відносин, що структурно включає в себе такі елементи як інформація, форма її матеріалізації та доступ до неї;

8) ідентифікуючі ознаки НТІ: 1) це відомості, отримані у результаті окремих сфер діяльності – науки та техніки; 2) за загальним правилом, перебуває у відкритому доступі, проте у законодавчо визначених випадках – бути в обмеженому чи закритому доступі; 3) регулюється та охороняється нормами цивільного права за умови її об'єктивізації; 4) може регулюватися нормами права інтелектуальної власності за умови відповідності ознакам новизни, оригінальності, творчого чи винахідницького характеру.

9) місце договорів з використання НТІ, у яких вона відіграє основне значення, у системі цивільно-правових договорів: за типом – це договори про надання послуг; за видом це – договори про надання інформаційних послуг; за підвидом це – договори про забезпечення НТІ та договір на проведення патентного пошуку;

набули подальшого розвитку:

10) підхід щодо доцільності розмежування таких категорій справ як справи про захист гідності, честі та ділової репутації, які вирішуються шляхом спростування недостовірної інформації від справ, що пов'язані з інформаційними правами, для яких не характерний вищезазначений спосіб захисту;

11) положення щодо недоцільності ототожнення категорій «досудове» та «альтернативне» врегулювання спорів, адже перше поняття є спеціальною визначеною у законі процедурою, яка є передумовою звернення до суду з вимогою про вирішення спору по суті, а друге – примирною процедурою, яка дозволяє сторонам вирішити спір шляхом посередництва третьої сторони без звернення до суду;

12) аргументація того, що комплексний характер відносин з використання НТІ обумовлює: а) можливість застосування норм споживчого законодавства до

регламентації відносин виробників і споживачів НТІ; б) застосування норм, які регулюють охорону та захист інформації з обмеженим доступом, якщо НТІ є державною таємницею чи комерційною таємницею;

13) положення про те, що: істотними умовами договору на проведення інформаційних пошуків є предмет, ціна та строк; предметом досліджуваного договору виступає надання послуг з пошуку і забезпечення НТІ; за своєю правовою природою даний договір належить до консенсуальних, взаємних, оплатних договорів;

14) науковий підхід, за яким НТІ як об'єкт цивільного права розкривається через її розуміння в якості: особистого немайнового блага; об'єкта права інтелектуальної власності; інформаційного продукту (ресурсу);

15) положення про те, що ефективними способами захисту прав на НТІ регулятивного характеру, що реалізуються у юрисдикційній формі виступають: 1) визнання права, яке застосовується, коли належне особі право НТІ не визнається чи оспорується; 2) визнання договору щодо використання прав на НТІ недійсним, у разі, коли договір щодо НТІ має дефекти дійсності, тобто у разі недотримання умов його дійсності; 3) визнання договору щодо НТІ неукладеним у разі відсутності домовленості щодо його істотних умов; 4) визнання договору щодо НТІ дійсним, коли однією з умов його дійсності є письмова форма, проте її не було дотримано (проте сторони договору не заперечують факту погодження істотних умов договору; усної домовленості та вчинення певних дії на її виконання).

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження. Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, науково обґрунтовані та достовірні. Це обумовлено застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. За допомогою історичного методу було проаналізовано історичні чинники і закономірності розвитку законодавства про науково-технічну інформацію (*підрозділ 1.1.*). Діалектичний метод забезпечив якісний аналіз правової природи і змісту науково-технічної інформації як комплексного об'єкта цивільних правовідносин (*підрозділ 1.3.*). Логіко-семантичний метод дозволив чітко визначити поняття та особливості науково-технічної інформації, а також здійснити її класифікацію (*підрозділи 1.3, 1.4.*). Формально-логічний та системно-структурний методи під час викладення суджень, проміжних висновків, позицій, аналізі змісту чинних національних та іноземних нормативно-правових актів, котрі здійснюють правове регулювання науково-технічної інформації та відносин, що виникають з приводу неї (*підрозділи 1.1., 1.2., 1.3., 1.4.*).

За допомогою спеціального порівняльно-правового методу пізнання здійснено аналіз наукової літератури, нормативно-правових актів, судової практики іноземних держав (*підрозділ 1.2., 2.2., 3.2.*). Техніко-юридичний метод застосовано при дослідженні елементів договорів, предметом яких є науково-технічна інформація (*підрозділ 2.2.*). Спеціально-юридичний метод застосовано під час дослідження наукових праць фахівців суміжних галузей знань щодо поняття «науково-технічна інформація», її видів, захисту науково-технічної інформації (*підрозділи 1.3., 1.4., 3.1., 3.2.*).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації положення, висновки та пропозиції можуть бути використані у: науково-дослідницькій діяльності під час проведення наукових пошуків для подальшого дослідження проблематики визначення науково-технічної інформації як об'єкта цивільних правовідносин; правотворчій діяльності з метою використання отриманих результатів у процесі внесення змін до деяких законодавчих

актів, що регулюють питання, пов'язані з науково-технічною інформацією; *навчальному процесі* під час викладання навчальних дисциплін «Цивільне право України», «Господарське право України», «Право інтелектуальної власності», «Інформаційне право» та інших дисциплін цивільно-правового циклу, при написанні підручників, навчальних посібників та методичних рекомендацій.

Апробація матеріалів дисертації. Положення дисертації доповідалися й обговорювалися на засіданнях кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Основні положення дисертаційного дослідження оприлюднені в доповідях на наукових конференціях: всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених і аспірантів «Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина» (м. Івано-Франківськ, 28 квітня 2017 р.), всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених і аспірантів «Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина» (м. Івано-Франківськ, 27 квітня 2018 р.), всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Договір як універсальна форма правового регулювання» (м. Івано-Франківськ, 1-5 квітня 2019 р.), науково-практична конференція, присвячена пам'яті проф. Ч. Н. Азімова та 20-річчю з дня створення кафедри цивільного права № 2 (м. Харків, 29 листопада 2019 р.), всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Договір як універсальна форма правового регулювання» (м. Івано-Франківськ, 20 березня 2020 р.), всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених і аспірантів «Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина» (м. Івано-Франківськ, 30 квітня 2020 р.), міжнародна науково-практична конференція «Evolution of Private Law – new challenges» (Katowice (Польща), 19 червня 2020 року).

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях здобувача. Основні положення дисертації відображено у 14 наукових публікаціях, з яких: 6 наукових статей у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України з юридичних наук, 1 наукова стаття опублікована в науковому періодичному фаховому виданні іншої держави, яка входять до Організації економічного співробітництва та розвитку і Європейського Союзу, тези 7 доповідей на науково-практичних конференціях.

Дисертація є самостійним науковим дослідженням, містить власні авторські висновки і практичні рекомендації. Викладені в дисертації наукові результати отримано здобувачем особисто. Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності.

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Бартків Н.Я. Поняття та особливості науково-технічної інформації в цивільному праві України. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: збірник наукових статей. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2018. №46. С. 45-56.

2. Башурин Н.Я. Специфіка договорів на проведення інформаційних пошуків та договорів на здійснення (проведення) патентних пошуків. Visegrad Journal on Human Right. 2019. №5 (3). С. 26-31.

3. Башурин Н.Я. Правова характеристика юрисдикційної форми захисту науково-технічної інформації. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. №4. С. 92-95. DOI: http://www.lsej.org.ua/4_2019/25.pdf

4. Башурин Н.Я. Правовий захист прав на науково-технічну інформацію. Право і суспільство. Дніпро. 2020 р. №1. С. 139-145.

5. Башурин Н.Я. Неюрисдикційні форми захисту науково-технічної інформації. Підприємництво, господарство і право. 2020 р. №2. С. 5-11.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Бартків Н.Я. Поняття та специфіка науково-технічної інформації в цивільному праві України. *Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених і аспірантів* (м. Івано-Франківськ, 28 квітня 2017 р.). Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2017. С. 33-36.

7. Бартків Н. Я. Структура та види науково-технічної інформації в цивільному праві. *Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених і аспірантів* (м. Івано-Франківськ, 27 квітня 2018 р.). Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018. С. 3-6.

8. Башурин Н.Я. Науково-технічна інформація як об'єкт договірних правовідносин. *Договір як універсальна форма правового регулювання: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Івано-Франківськ, 1-2 квітня 2019 року). Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. С. 68-70.

9. Башурин Наталія Ярославівна. Договірне регулювання використання ноу-хау як складової науково-технічної інформації. *Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. Ч. Н. Азімова та 20-річчю з дня створення каф. цив. права № 2* (м. Харків, 29 листоп. 2019 р.). Харків: Право, 2019. С. 39-43.

10. Башурин Н.Я. Правова характеристика договору про забезпечення науково-технічною інформацією. *Договір як універсальна форма правового регулювання: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Івано-Франківськ, 20 березня 2020 року). Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2020. С. 66-69.

11. Башурин Н.Я. Способи захисту прав на науково-технічну інформацію. *Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених і аспірантів* (м. Івано-Франківськ, 30 квітня 2020 р.). Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2020. С. 45-48.

12. Nataliia Bashurn. Contract Regulation of Scientific and Technical Information. *Evolution of Private Law – new challenges*. (Katowice (Poland), 19 червня 2020 року). Katowice (Poland), 2020. P. 43-53.

Загальний висновок:

Дисертаційна робота Башурин Н.Я. «Науково-технічна інформація як об'єкт цивільних правовідносин» за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю,

науковою та практичною цінністю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах та наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167.

Дисертація Башурин Наталії Ярославівни на тему «Науково-технічна інформація як об'єкт цивільних правовідносин» рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Рецензенти:

**професор кафедри цивільного права
Навчально-наукового юридичного інституту
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
доктор юридичних наук, доцент**

О.І. Зозуляк

**завідувачка кафедри цивільного права
Навчально-наукового юридичного інституту
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
кандидат юридичних наук, доцент**

Р.М. Гейнц

